
NOVE PRIDOBITVE NEW ACQUISITIONS

PUST MOZIRSKI Novi pustni predmeti v zbirkah SEM

Adela Pukl

284

V Slovenskem etnografskem muzeju (SEM) smo že sedmo leto zapored pridobili namenska finančna sredstva s strani Ministrstva za kulturo za odkup pustnih oprav in predmetov za naše zbirke. Lansko leto (2024) smo se s člani Društva za ohranjanje kulturne dediščine Pust Mozirski na terenu dogovorili, da nam za zbirke odstopijo štiri predmete: *fano* (zastavo), boben, *rajsa* (rešeto) in pustno oblačilo mozirskega *pustnaka*.

Letošnji 8. februar je bil v SEM ponovno pustno obarvan. Na razstavi *Pust Mozirski*¹ smo ob novih pridobitvah predstavili pustno šego mozirskih *pustnikov*, ki obsega podelitev trških pravic, *okol'ofiranje* = okol (okoli) ofiranje (pobiranje darov: iz nem. Opfer (žrtev, daritev)), obhod trških meja, prevzem občinske oblasti, pokop pusta itd.

Razstava *Pust Mozirski*, SEM, Ljubljana, 2025 (foto Blaž Verbič, Dokumentacija SEM)

¹ Razstava je bila na ogled v Slovenskem etnografskem muzeju od 8. februarja do 16. marca 2025.

Pustno dogajanje se v Mozirju začne na Martinovo, 11. novembra, in se v pustnem času od debelega četrtega nadaljuje do pepelnice. Na debeli četrtek pustnaki trške pravice podelijo najbolj zaslužnemu priseljencu ali priseljenki v Mozirje. Na pustno soboto obhodijo trške meje, v popoldanskih urah se predstavijo na karnevalu v Šoštanju, zvečer organizirajo pustno zabavo pod šotorom, na pustno nedeljo pa so v središču dogajanja otroci. Na pustni ponedeljek je na vrsti *okol'ofiranje*. Mozirski pustnaki z orkestrom od hiše do hiše trosijo dobro voljo in pobirajo darove. Domačinom voščijo vse dobro, se ponorčujejo iz kakšnega preteklega dogodka in jih povabijo na mednarodni karneval. Zaradi Ansambla Boj se ga, ki jih ves čas spremlja, se jih sliši že od daleč. Pustni torek je najpomembnejši dan pustovanja. Po jutranji budnici skozi Mozirje pustnaki prispejo pred Občino Mozirje, kjer pustni župan za en dan prevzame oblast od aktualnega mozirskega župana. Čez dan obišečejo podjetja, vrtce in šole ter po kraju širijo pomen pustne šege. Popoldne poteka po ulicah Mozirja mednarodna pustna povorka, ki se je udeležujejo številne slovenske in tuje pustne skupine. Večerno dogajanje se ob glasbi nadaljuje v prireditvenem prostoru. Ob polnoči, ko Pust umre, se začne pepelnica. Na pepelnično sredo sredi Mozirja na parah že od jutra leži lutka Pust. Na popoldanskem pogrebu pospremiijo Pusta na Pekove Lave (travnik v Mozirju) in ga zažgejo. Na trgu je sedmina, kjer postrežejo preste, gorčico, pivo in vino.

Mozirske pustnake prepoznamo po njihovih oblačilih. Z namenom posnemanja trške gospode že od tridesetih let 20. stol. nosijo enotna gosposka oblačila: velik klobuk ali črn cilindar, frak in bele hlače (le za pepelnico oblečejo črne hlače). Do takrat so se njihova pustna oblačila spreminjala in niso bila enotna (po drugi svetovni vojni naj bi si enkrat ali dvakrat izjemoma oblekli tudi pižame).

Na čelu pustnega sprevoda je vedno predstavnik pustnakov, ki nosi *fano* ali bandero, sledita mu člana, ki nosita *rajsa* ali veliko rešeto, skozi katero »presejejo« sočne podrobnosti uglednih meščanov. Za njimi z glasnim igranjem hodijo člani orkestra Boj se ga in preostali pustnaki.

286

Zastava in rešeto, 90. leta 20. stol. (foto Blaž Verbič, 2025, Dokumentacija SEM)

Orkester Boj se ga naj bi ime dobil v petdesetih letih 20. stol. Nihče namreč ni znal igrati na noben instrument, tako da posledično glasba ni bila ničemur podobna. Danes so člani orkestra šolani glasbeniki.

Boben, 90. leta 20. stol. (foto Blaž Verbič, 2025, Dokumentacija SEM)

Razstava, na kateri smo predstavili nove muzejske predmete, pustno šego in pustno dogajanje, je nastala v sodelovanju z mozirskimi *pustnaki*. Za vse informacije

se najlepše zahvaljujem predsedniku društva Marku Presečniku, Robertu Klemenaku, Danilu Mrevljetu in Jožetu Vodebu. Letošnji zapis, kako se odvija pustni čas v Mozirju, velja za leto 2024, kajti pustno dogajanje se z leti spreminja, prilagaja in dopolnjuje. O pustu mozirskem so pisali etnologa Niko Kuret (1994) in Tanja Tomažič (2003), z vidika lokalne skupnosti pa Aleksander Videčnik (1991). Pustna dediščina je nesovna kulturna dediščina, katere glavno gonilo je prav živost, zato posledično lahko primerjalno s starejšimi zapisi beležimo spremembe.

Pust Mozirski je od leta 2017 vpisan v Register nesovne kulturne dediščine (Pust Mozirski).

Mozirski pustniki s podmladkom Pust Mozirski pred muzejem po odprtju razstave, SEM, Ljubljana, 2025 (foto Adela Pukl, Dokumentacija SEM)

REFERENCE

- KURET, Niko
1994 *Maske slovenskih pokrajin*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- PUST MOZIRSKI
2017 Pust Mozirski: Opis enote nesovne kulturne dediščine (elektronski vir). <https://geohub.gov.si/ghapp/iskd/?data_filter=dataSource_2-MK_RNSD_4402-3623%3Acid%3D%272-00061%27&page=RNSD> [27. 8. 2025].
- TOMAŽIČ, Tanja
2003 Mozirski pust in pustniki. V: J. Fikfak idr. (ur.), *O pustu, maskah in maskiranju: Razprave in gradiva*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 261–270.
- VIDEČNIK, Aleksander
1991 *100 let Pusta mozirskega*. Mozirje: Pustno društvo Pust Mozirski.